

NEUSKLAĐENOST VEŠTINA U PARTNERSKIM ZEMLJAMA ETF-A

*KLJUČNI NALAZI I UVIDI IZ
ISTRAŽIVANJA*

Ben Kriechel

Viši istraživač, Economix Research & Consulting, Nemačka

**SKILLS
FOR THE
FUTURE**

Managing Transition

ŠTA I ZAŠTO

Ciljevi:

- Dokumentovati uporedne skupove pokazatelja neusklađenosti među zemljama
- Podržati partnerske zemlje (PZ) da prošire / konsoliduju relevantne statistike (npr. SOO naspram opšteg obrazovanja; rod, uže starosne grupe)
- Angažovati PZ i ETF u sklopu sličnih globalnih/evropskih istraživačkih inicijativa

Saradnja:

- Nacionalni zavodi za statistiku
- Nacionalne institucije i organizacije relevantne za oblasti veština i zapošljavanja
- Međunarodna zajednica (MOR, CEDEFOP, Evrostat)

Metoda:

- Preuzimanje podataka (ARS mikropodaci) - dostupni na internetu, razmenjenimikropodaci ili statistička pomoć na daljinu
- Skripte za proračun podeljene sa Nacionalnim zavodima za statistiku (NZS)
- Razmena/razjašnjenja (naročito obrazovne klasifikacije) / razrada rezultata i objavljivanje

INICIJATIVA O NEUSKLAĐENOSTI VEŠTINA 2020-2021.

Podaci: Skupovi podataka iz Ankete o radnoj snazi (mikropodaci) za 2016, 2017, 2018 i 2019. godinu (ako postoje)

Opcije:

- Ako se odobri pristup mikropodacima iz ARS, istraživački tim koji pruža podršku (Economix) može da izvrši proračune i podeli rezultate radi provere i potvrde (uključujući skripte za proračun radi buduće replikacije)
- Ako se pristup ne može odobriti, istraživački tim može da dostavi skripte za proračun radi računanja pokazatelja (za STATA, Python, R ili SPSS sisteme) i podrži/vodi proces pokretanja skripti i tumačenja rezultata.

Vremenski raspored:

- 1. faza: jun 2020. – februar 2021. godine (proračun za prvu grupu zemalja);
- 2. faza:
 - april – avgust 2021. godine: provere / proračun / potvrda
 - septembar – novembar 2021: distribucija na nivou zemalja (datumi će biti objavljeni) i međunarodna radionica (25. novembar)

Rezultati:

- Skripte za proračun (prilagođene za specifičnosti svake od zemalja) za buduću replikaciju od strane nacionalnih organa
- Kratak pregled rezultata merenja neusklađenosti za zemlje

*** Izveštaj za sve zemlje

KLJUČNI POKAZATELJI NEUSKLAĐENOSTI (PORED KONTEKSTUALNIH)

Vertikalni

Previsok nivo obrazovanja (preterane kvalifikacije)

Stepen obrazovanja radnika (kvalifikacija) premašuje potrebe radnog mesta (zanimanja)

Subjektivno

Normativno (odnosi se na nivo veština (obrazovanja) potreban za rad u određenoj kategoriji zanimanja)
Empirijski (statistički ili metod ostvarenih parova) koristi ili srednju vrednost ili režim obrazovanja u okviru kategorije zanimanja; metod procene radnog mesta

Nedovoljan nivo obrazovanja (nedovoljne kvalifikacije)

Stepen obrazovanja radnika (kvalifikacija) niži je od potreba radnog mesta (zanimanja)

Kao i prethodno

Horizontalni

Nepoklapanje oblasti obrazovanja i zanimanja

Oblast učenja ne odgovara oblasti zanimanja za dato radno mesto

Subjektivno (npr. da li vaše radno mesto odgovara vašoj oblasti obrazovanja?)
Objektivno (korišćenje ISCO i ISCED-F šifara)

Kontekst

Nezaposlenost

Udeo nezaposlenih

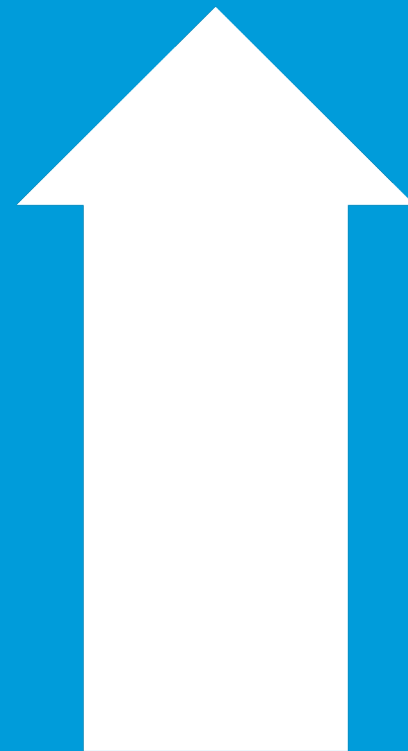
Standardna definicija MOR. Razloženo po starosnim grupama ili rodu

NEET

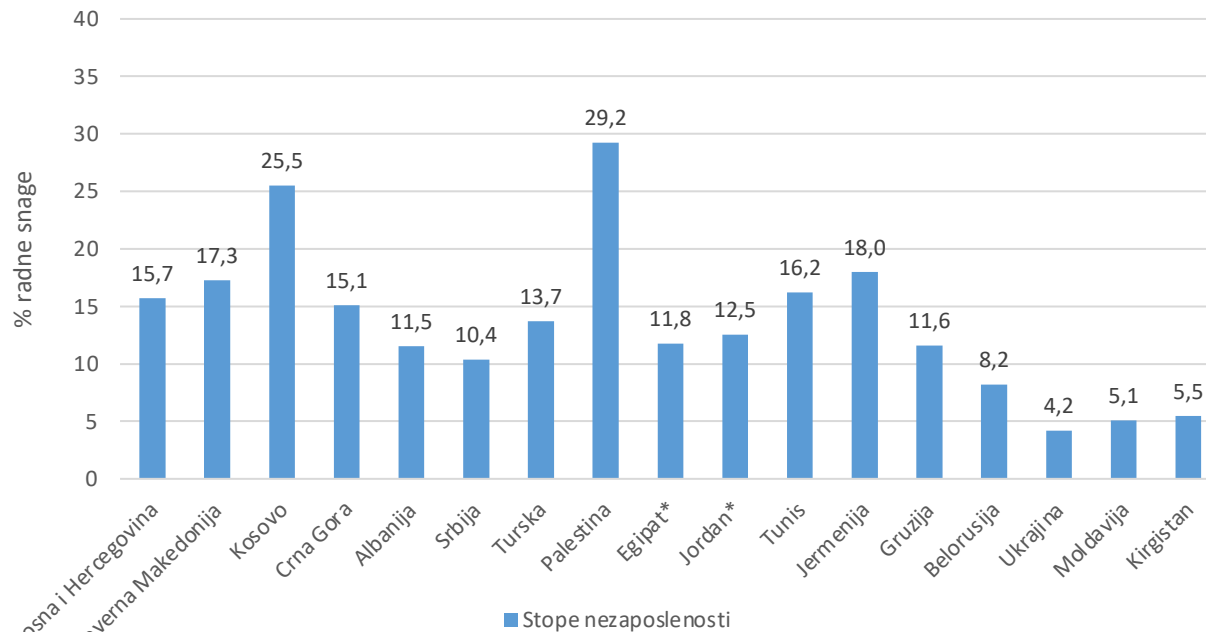
Nisu zaposleni, niti u sistemu obrazovanja ili obuke

Udeo mladih koji nisu zaposleni, niti u sistemu obrazovanja ili obuke u odnosu na ukupan broj stanovnika u starosnoj grupi (15-19; 20-24; 25-29).

KLJUČNI NALAZI

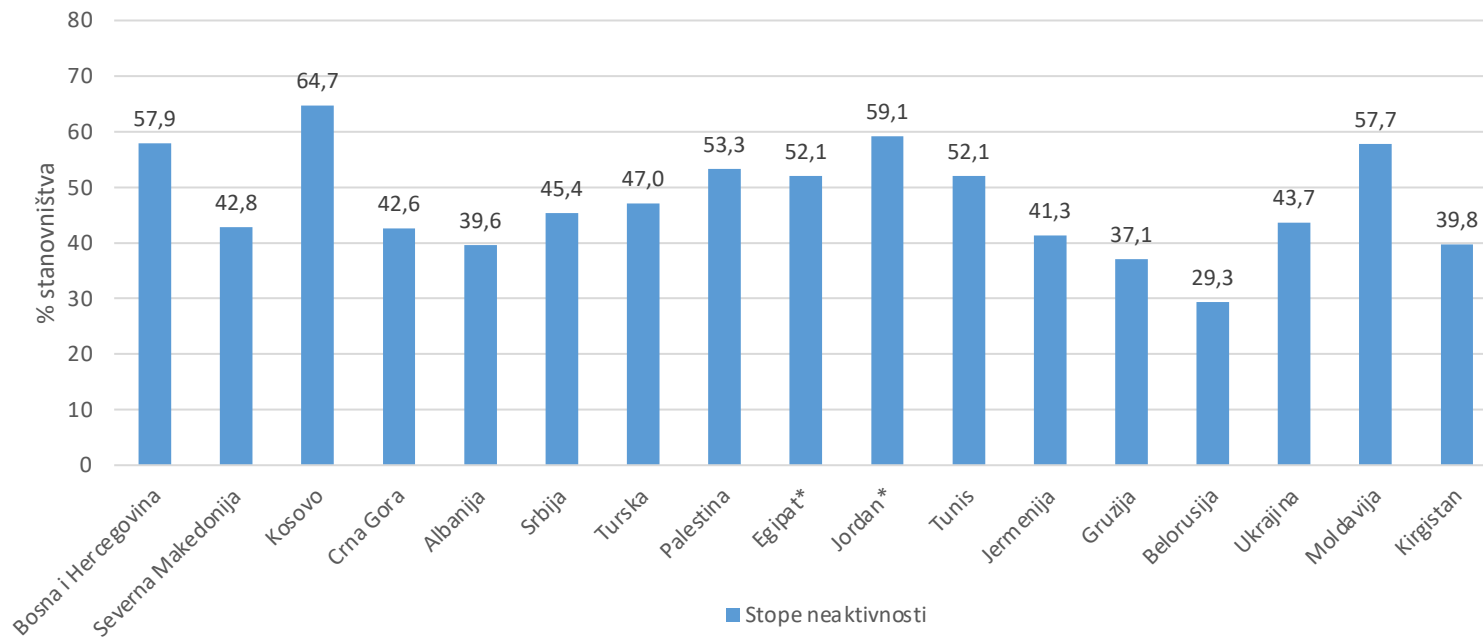

STOPE NEZAPOSLENOSTI MEĐU ZEMLJAMA 2019. GODINE

(*) Poslednja dostupna godina u Egiptu (2017), poslednja dostupna godina u Jordanu (2016)

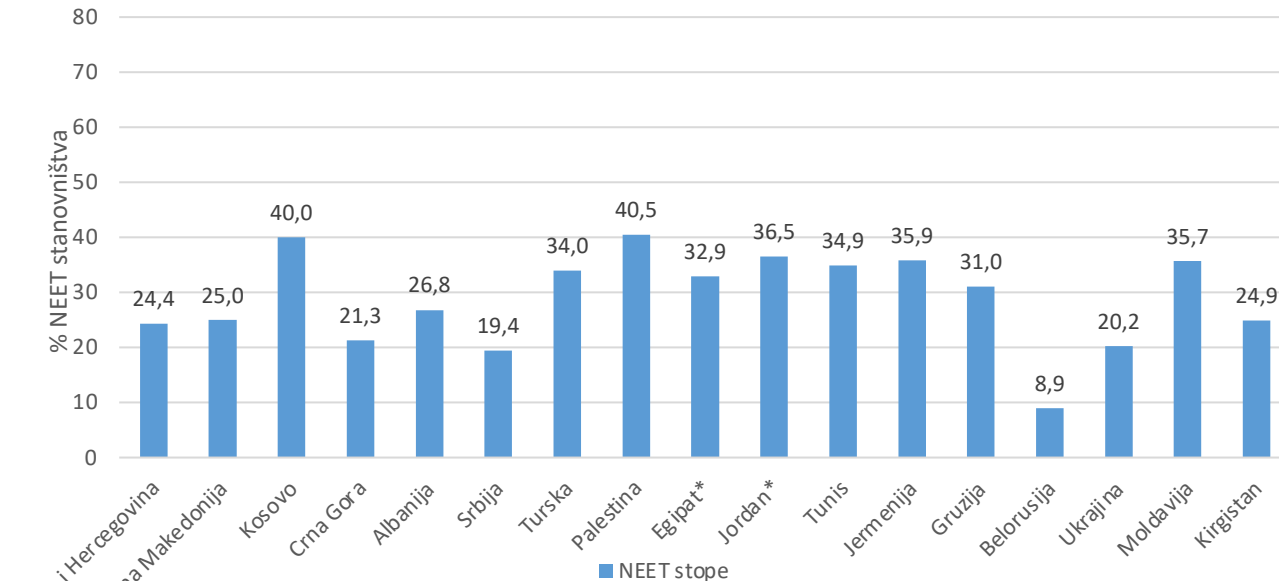
2.2. STOPA NEAKTIVNOSTI MEĐU ZEMLJAMA 2019. GODINE

(*) Poslednja dostupna godina u Egiptu (2017), poslednja dostupna godina u Jordanu (2016)

2.3. STOPA NEET MEĐU ZEMLJAMA 2019. GODINE

- U zemljama Jugoistočne Evrope stopa NEET je smanjena između 2016. i 2019. godine, naročito među mladima (15-29 godina), što ukazuje na unapređenja u prelazu iz školovanja na rad (izuzeci: Kosovo i Turska).
- U Palestini su NEET stope bile stabilne tokom vremena, ali visoke. U Tunisu i Egiptu (između 2016. i 2017. godine) stopa NEET je blago opala.
- U svim EaP zemljama koje su deo ove studije NEET stopa je blago opala tokom vremena, ali je trajno visoka (osim Belorusije i Moldavije, gde je stabilna)

(*) Poslednja dostupna godina u Egiptu (2017), poslednja dostupna godina u Jordanu (2016)

VERTIKALNA NEUSKLAĐENOST: EMPIRIJSKI METOD

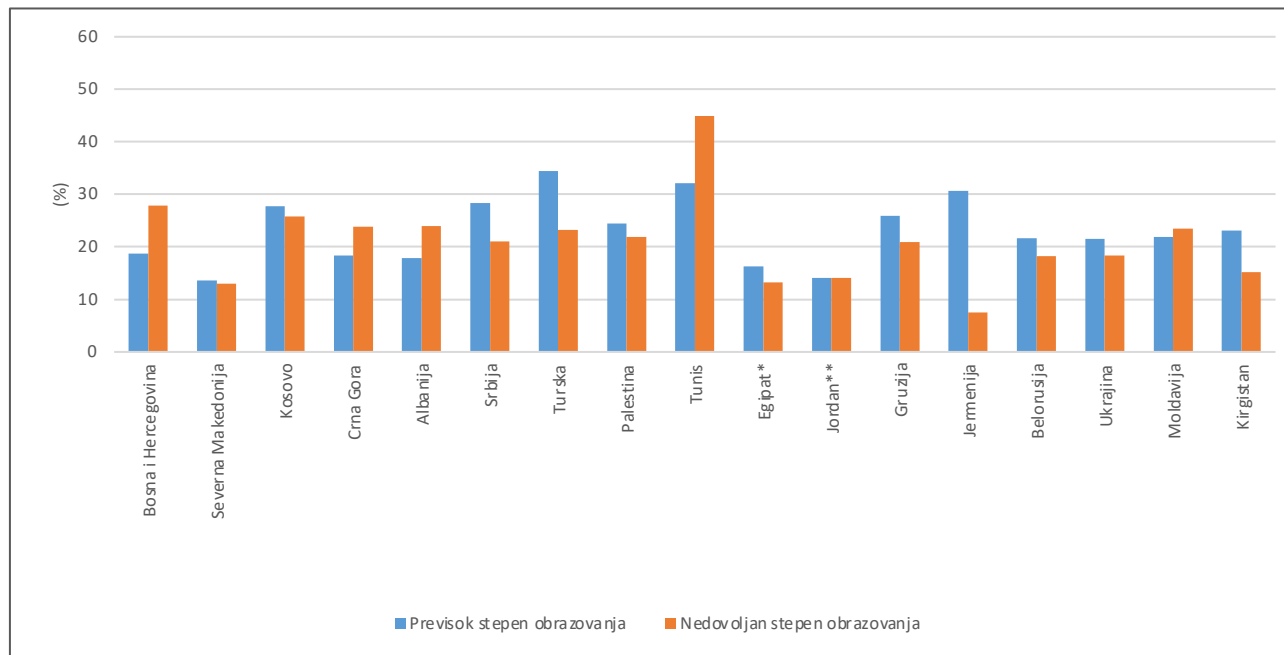
- Empirijskom metodom na osnovu podataka se određuje koja je najčešća kvalifikacija u sklopu zanimanja kako bi predstavljala traženi nivo.
- Pratimo MOR u korišćenju režima kvalifikacije.
- Javlja se neusklađenost ako postoji odstupanje od traženih kvalifikacija.

Previsok stepen obrazovanja: nivo kvalifikacija je iznad traženih kvalifikacija

Nedovoljan stepen obrazovanja: nivo kvalifikacija je ispod traženih kvalifikacija

PREVISOK I NEDOVOLJAN STEPEN OBRAZOVANJA (EMPIRIJSKI METOD) MEĐU ZEMLJAMA 2019. GODINE

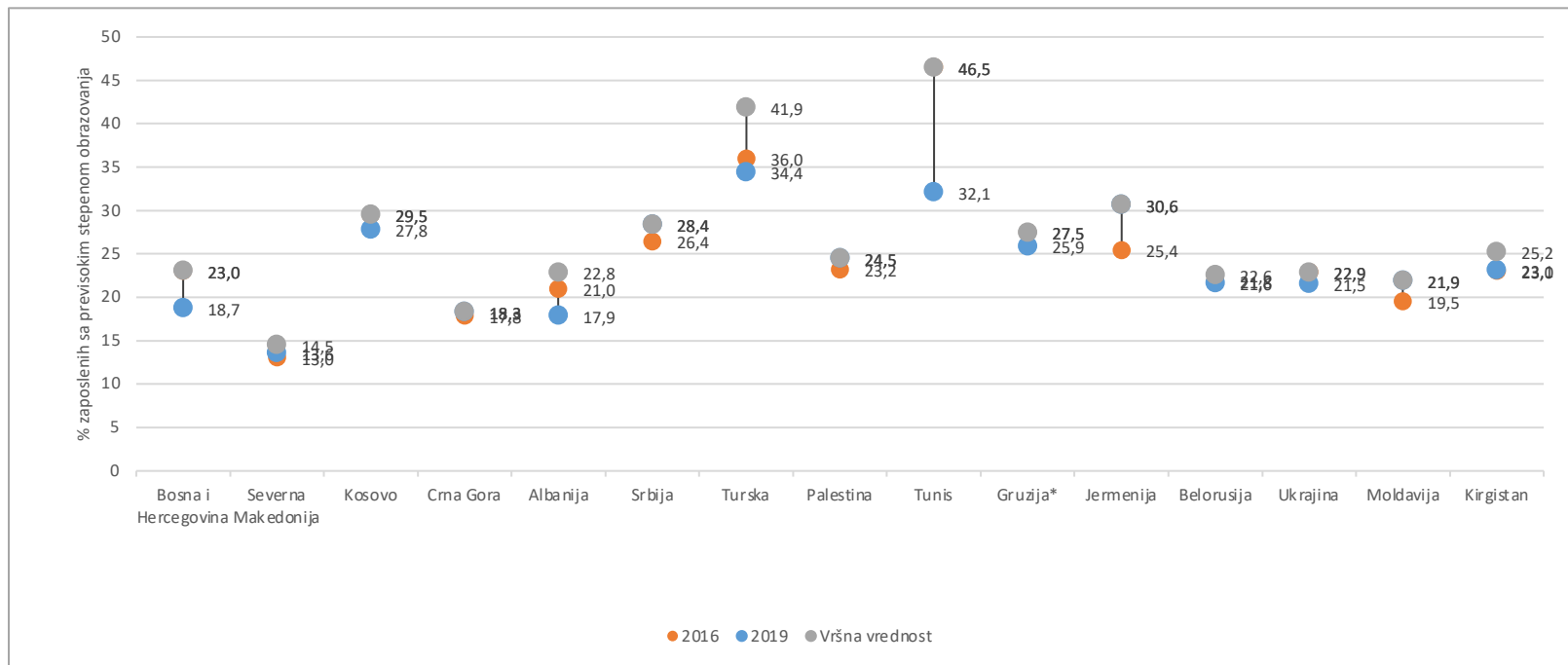
- Nema jasnih trendova među zemljama za pitanje previsokog i nedovoljnog stepena obrazovanja.
- Nedovoljan stepen obrazovanja bio je češći u zemljama Jugoistočne Evrope, dok je previsok stepen više prisutan u EaP i centralnoazijskim zemljama.
- Većina zemalja iskusila je smanjenje obe stope između 2016. i 2019. godine.

(*): Podaci su dostupni za Egipat (2017), Jordan (2016)

PREVISOK I NEDOVOLJAN STEPEN OBRAZOVANJA (EMPIRIJSKI METOD)

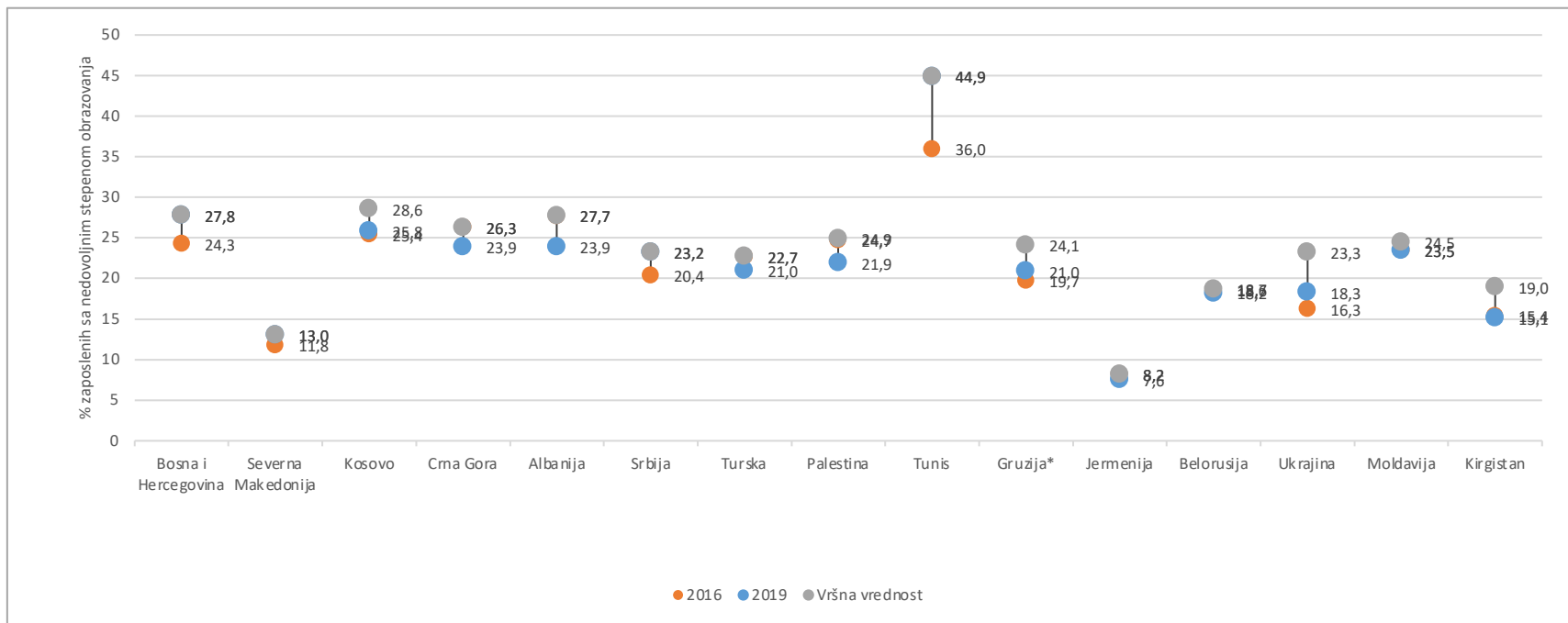
PREVISOK STEPEN OBRAZOVANJA MEĐU ZEMLJAMA, IZMEĐU 2016. I 2019. GODINE

(*): Najraniji podaci za Gruziju su iz 2017. godine

PREVISOK I NEDOVOLJAN STEPEN OBRAZOVANJA (EMPIRIJSKI METOD)

NEDOVOLJAN STEPEN OBRAZOVANJA MEĐU ZEMLJAMA, IZMEĐU 2016. I 2019. GODINE

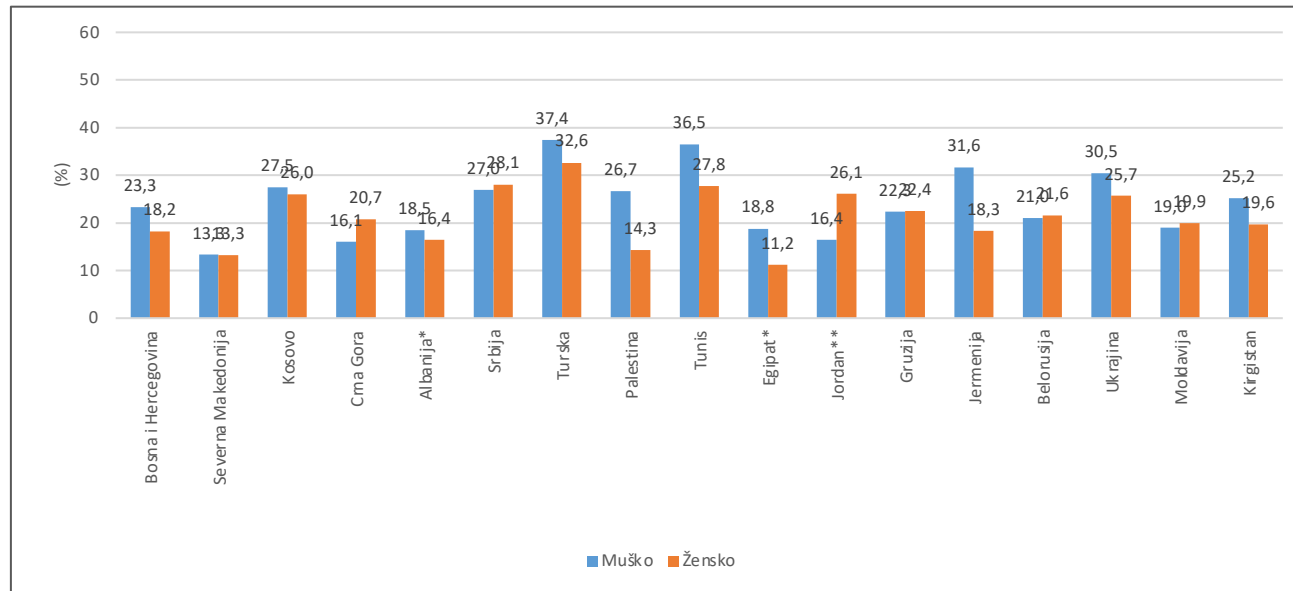

(*): Najraniji podaci za Gruziju su iz 2017. godine

PREVISOK I NEDOVOLJAN STEPEN OBRAZOVANJA (EMPIRIJSKI METOD)

PREVISOK STEPEN OBRAZOVANJA PO RODU, MEĐU ZEMLJAMA 2019. GODINE

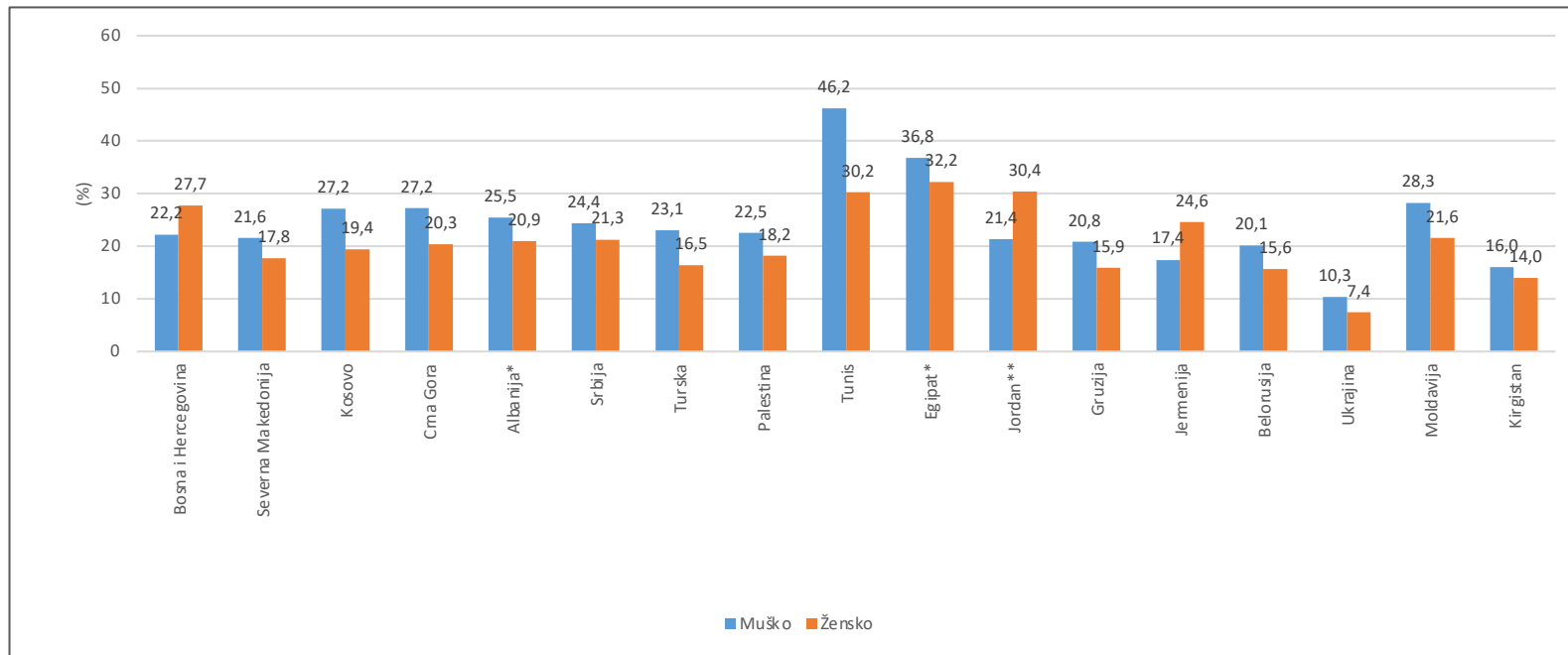
- Kada se uporedi unutar grupe, veća je verovatnoća da muški radnici iskuse i previsok i nedovoljan stepen obrazovanja.
- Ovaj rodni jaz u neusklađenosti u pogledu previsokog stepena obrazovanja relativno je manji od neusklađenosti u pogledu nedovoljnog stepena obrazovanja.

(*): Podaci su dostupni za Egiptat (2017), Jordan (2016)

PREVISOK I NEDOVOLJAN STEPEN OBRAZOVANJA (EMPIRIJSKI METOD)

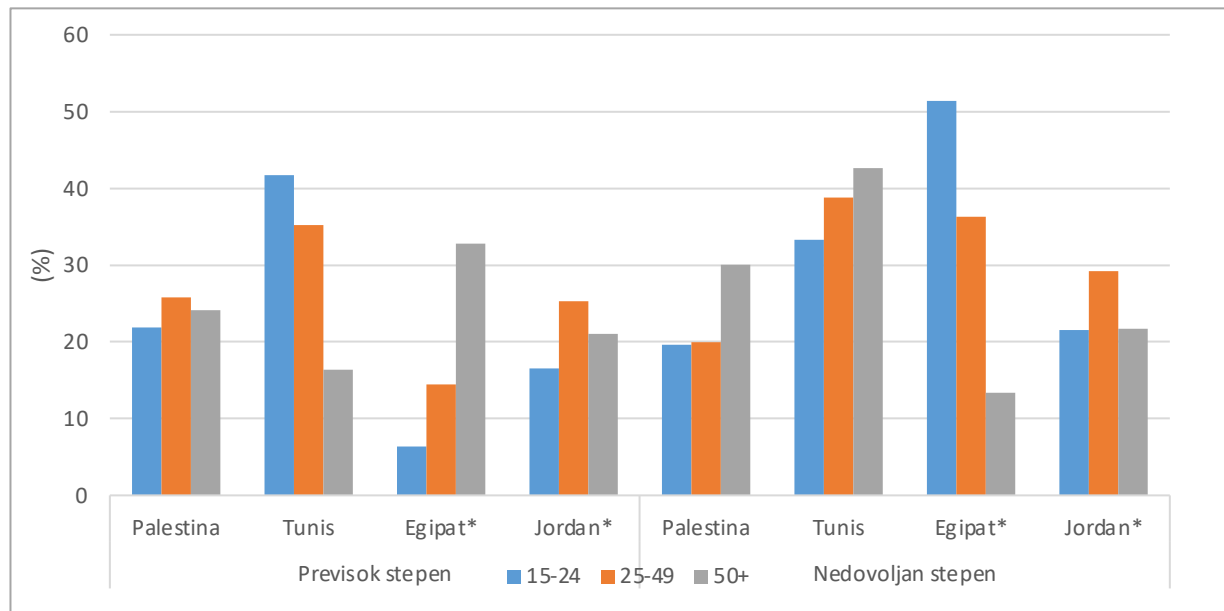
NEDOVOLJAN STEPEN OBRAZOVANJA PO RODU, MEĐU ZEMLJAMA 2019. GODINE

(*): Podaci su dostupni za Egipat (2017), Jordan (2016)

PREVISOK I NEDOVOLJAN STEPEN OBRAZOVANJA (EMPIRIJSKI METOD) PO STAROSNIM GRUPAMA, (U SEMED ZEMLJAMA), 2019. GODINE

- Nema jasnih trendova među starosnim grupama.
- Generalno, mladi starosti 25-49 godina iskusili su relativno visok stepen vertikalne neusklađenosti među zemljama.

(*): Podaci su dostupni za Egipat (2017), Jordan (2016)

PREVISOK I NEDOVOLJAN STEPEN OBRAZOVANJA (EMPIRIJSKI METOD)

REZIME REZULTATA

Tokom 2019. godine:

- U većini odabranih partnerskih zemalja ETF-a 2019. godine oko četvrtina zaposlenih imala je ili previsok ili nedovoljan stepen obrazovanja (u Egiptu, Bosni i Hercegovini i Severnoj Makedoniji udeo je niži).
- Među svim zemljama, Turska i Jermenija imale su najveći udeo zaposlenih sa previsokim stepenom obrazovanja (oko 35% i 30,6% tokom 2019. godine), dok je najveći udeo nedovoljno obrazovanih utvrđen u Tunisu (skoro 45%), Bosni i Hercegovini, Moldaviji i Crnoj Gori (oko četvrtina).

Rodne razlike:

- Na Kosovu, u Bosni i Hercegovini, Ukrajini i Gruziji, Kirgistanu, verovatnije je da muškarci imaju previsok stepen obrazovanja od žena, i u većini tih zemalja verovatnije je da žene imaju nedovoljan stepen obrazovanja od muškaraca.
- Obrnuto je važno u skoro svim ostalim zemljama u sklopu ove studije.

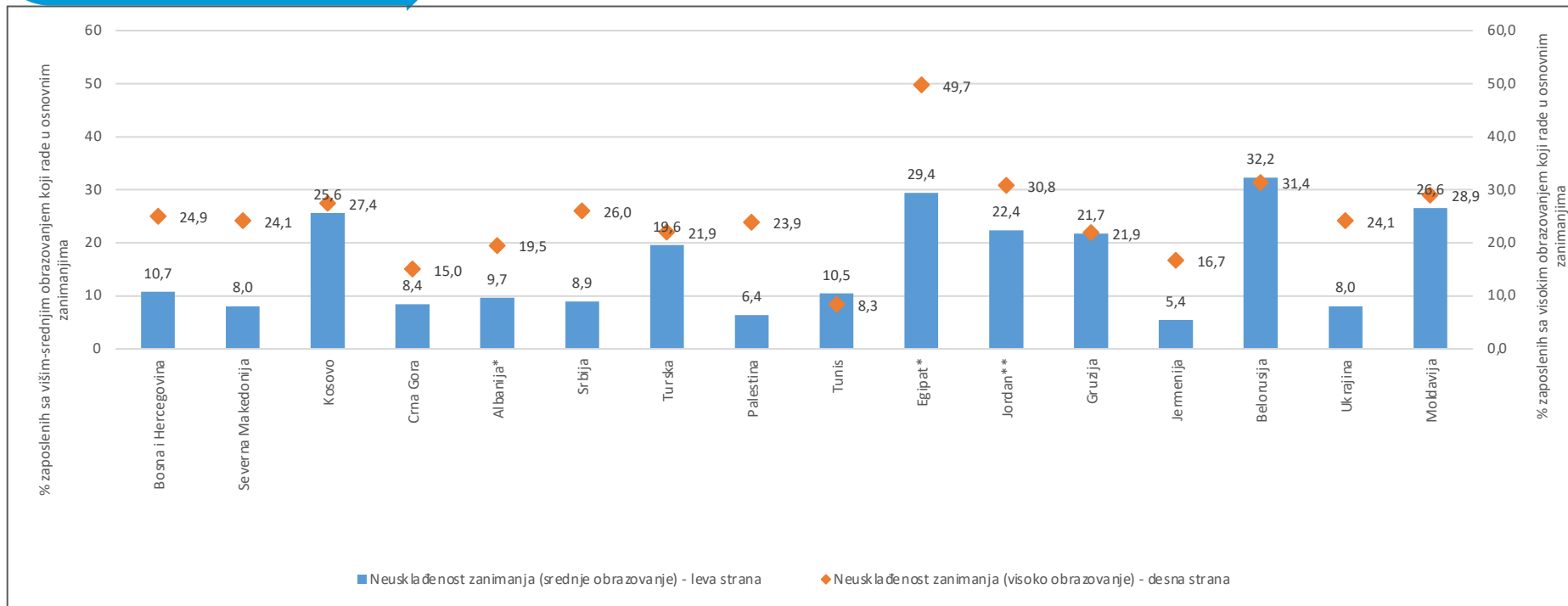
NEUSKLAĐENOST ZANIMANJA

Ovaj metod je zasnovan na poređenju odnosa zaposlenih sa datim stepenom obrazovanja (ISCED) koji rade u zanimanjima koja ne zahtevaju takav stepen veština, mereno Međunarodnom standardnom klasifikacijom zanimanja (ISCO).

Srednje: više srednje obrazovanje, radi na nivou veštine 1 (ISCO 9)

Visoko: tercijarna diploma, radi na nivou veštine 1 (ISCO 9) ili 2 (ISCO 4-8)

NEUSKLAĐENOST ZANIMANJA (NORMATIVNI METOD) MEĐU ZEMLJAMA, 2019

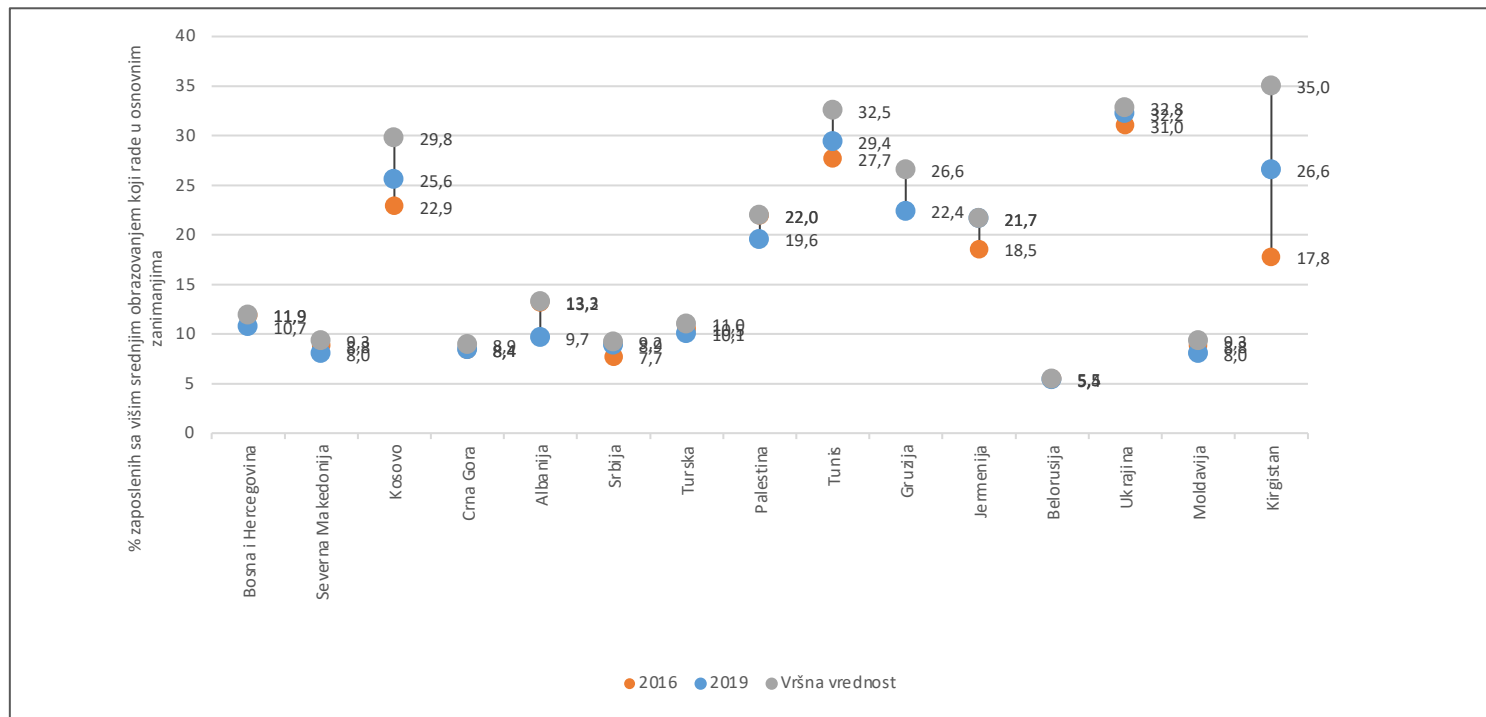

NEUSKLAĐENOST ZANIMANJA (NORMATIVNI METOD)

SREDNJE OBRAZOVANI KOJI RADE U OSNOVNIM ZANIMANJIMA, 2016-2019. GODINE

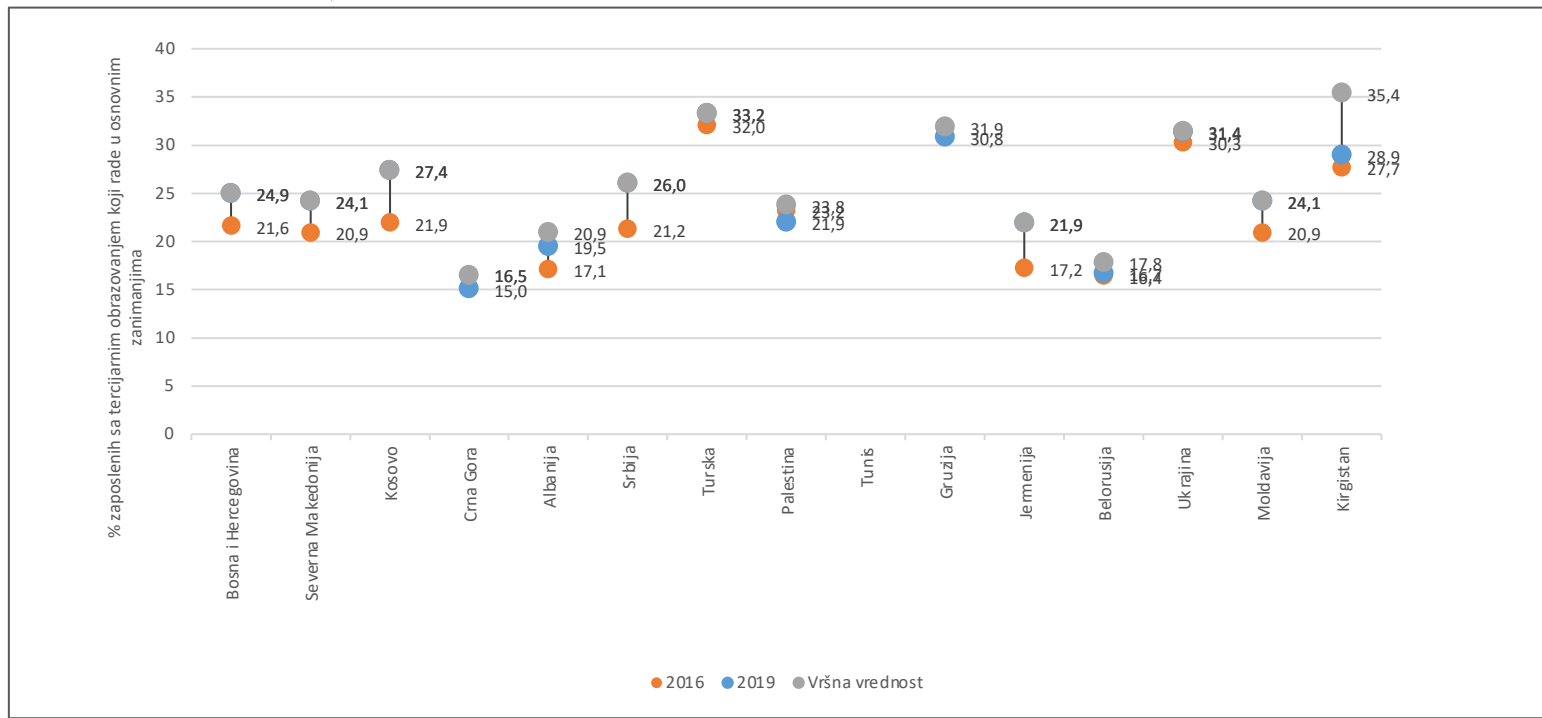

Managing Transition

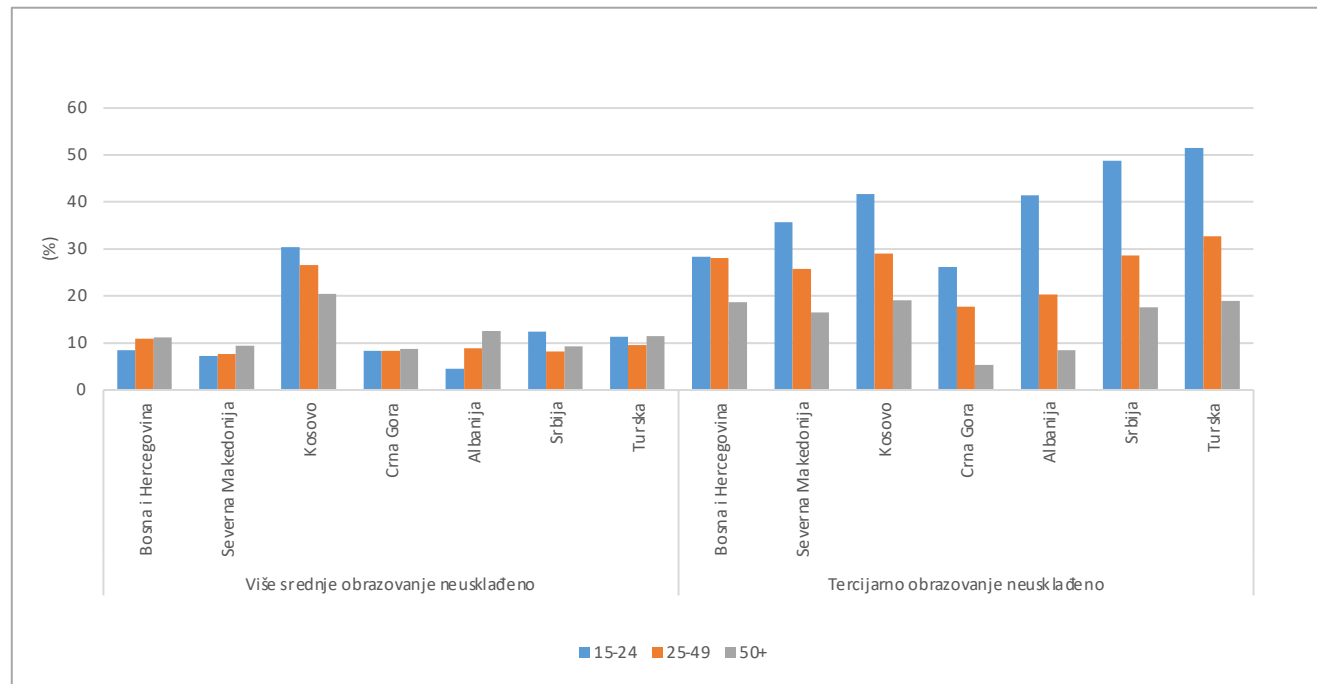
NEUSKLAĐENOST ZANIMANJA (NORMATIVNI METOD)

VISOKO OBRAZOVANI KOJI RADE U ZANIMANJIMA SREDNJEG NIVOVA, 2016-2019. GODINE

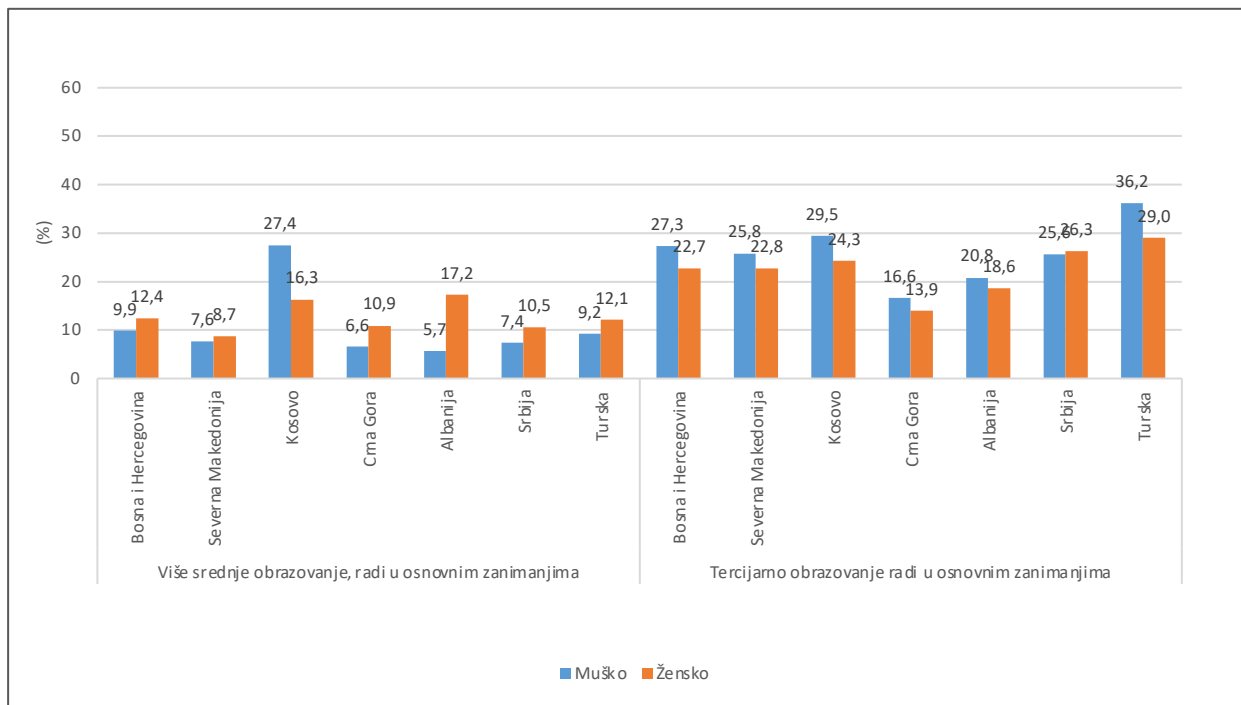
NEUSKLAĐENOST ZANIMANJA (NORMATIVNI METOD) PO STAROSNIM GRUPAMA (U ZEMLJAMA PROŠIRENJA), 2016-2019. GODINE

- Za mlade sa tercijskim obrazovanjem bilo je verovatnije da dožive neusklađenost zanimanja u svim zemljama.
- Međutim, nema jasnih trendova za više srednje obrazovanje.
- Velike razlike u neslaganju visokog obrazovanja među starosnim grupama (npr. 15-24; 25-49 naspram 50+), dok su te razlike umerene među starosnim grupama za neusklađenost srednjeg obrazovanja.

2.2. NEUSKLAĐENOST ZANIMANJA (NORMATIVNI METOD) PO RODU (U ZEMLJAMA PROŠIRENJA), 2019. GODINE

- Neusklađenost zanimanja na srednjem nivou obrazovanja verovatnija je bila među ženskim radnicima, dok je neusklađenost zanimanja sa terciarnim obrazovanjem verovatnija bila za muškarce.
- Rodni jaz između dve vrste neusklađenosti umeren je među svim zemljama.
- Za razliku od drugih zemalja, verovatnije je bilo da su muški radnici neusklađeni po zanimanju bez obzira na nivo obrazovanja.

NEUSKLAĐENOST ZANIMANJA (NORMATIVNI METOD)

REZIME REZULTATA

- **Trendovi (2016-2019. godine):**
 - Neusklađenost visokog obrazovanja porasla je u skoro svim zemljama JIE, ali generalno postoje mešoviti ishodi;
 - Neusklađenost srednjeg obrazovanja generalno je bila stabilna, uz par izuzetaka (porast u Jermeniji i Ukrajini);
- **Tokom 2019. godine:** Najmanje svaki četvrti zaposleni bio je preterano obrazovan u većini odabranih zemalja.
- **Opšte:** Zemlje proširenja težile su da iskuse veći udeo neusklađenosti sa viskom obrazovanjem, dok je za zemlje u EaP verovatnije da iskuse vertikalnu neusklađenost na srednjem nivou obrazovanja;
- **Tercijarni diplomci:** najmanje svaki četvrti je bio preterano obrazovan u ogromnoj većini zemalja, ali je incidenca bila viša (svaki treći) u Gruziji, Turskoj i Ukrajini, skoro svaki drugi u Tunisu (za više/post-sekundarne diplomce incidenca je niža);
- **Mladi zaposleni:** tipično viša incidenca za mlade zaposlene u ogromnoj većini zemalja (~40% mladih u Tunisu i Turskoj i ~10% u Albaniji, Bosni i Hercegovini i Severnoj Makedoniji).

NEUSKLAĐENOST ZANIMANJA (NORMATIVNI METOD)

REZIME REZULTATA

- **Rodne razlike:**

- Neusklađenost u visokom obrazovanju češća je među ženama u Belorusiji i Kirgistanu, dok obrnuto važi u Moldaviji;
- Neusklađenost na srednjem nivou češća je bila među ženama u Albaniji i Jordanu

- **Razlike među starosnim grupama:**

- Mladi tercijarni diplomci (15-24 godina starosti) sa tercijarnim obrazovanjem imaju višu incidencu previsokog nivoa veština: svaki četvrti ili više su neusklađeni (odn. držali su radna mesta koja zahtevaju niže nivoe formalnih-ISCED kvalifikacija)
- Diploma ne vodi obavezno odgovarajućoj integraciji na tržište rada (gubitak ljudskog kapitala)
- Determinante previsokog stepena obrazovanja?

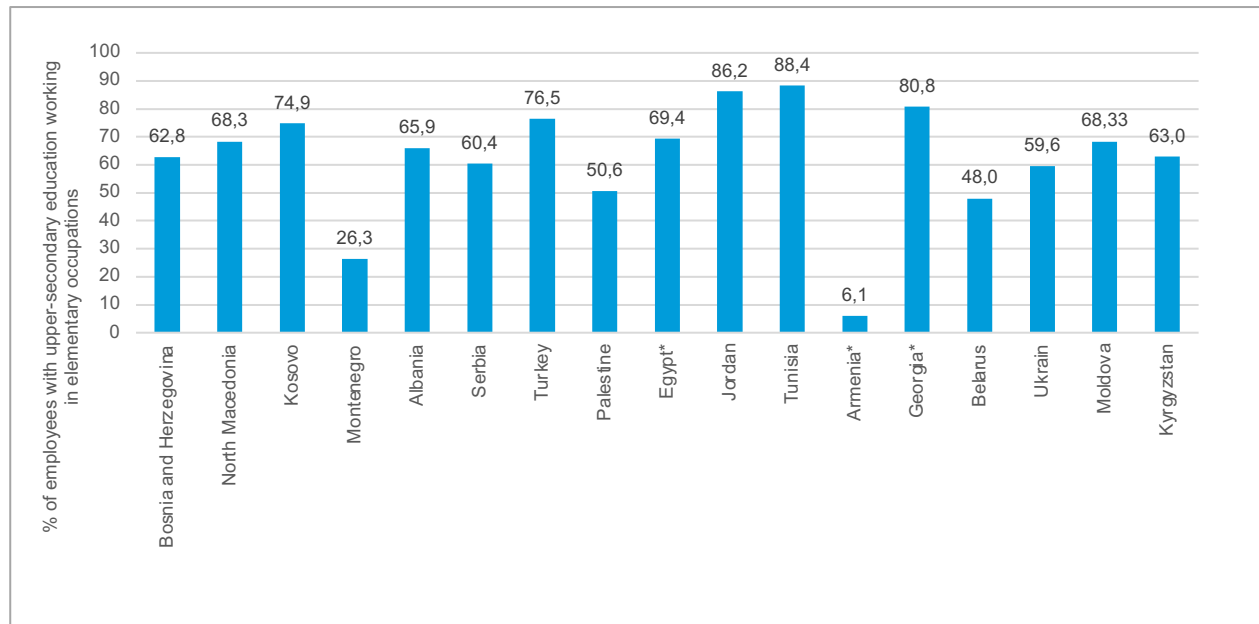
HORIZONTALNA NEUSKLAĐENOST

Oblast studija ne odgovara oblasti zanimanja radnog mesta

- Razlika između trenutnog zanimanja osobe i njihove oblasti obrazovanja u vezi sa najvišim stepenom obrazovnih postignuća.
- Osnovni kriterijum koji se koristi prilikom dodele šifara zanimanja za oblast obrazovanja jeste pretpostavljena kongruencija veština stečenih kroz oblast obrazovanja i onih potrebnih za radno mesto.

2.3. HORIZONTALNA NEUSKLAĐENOST MEĐU ZEMLJAMA, 2019. GODINE

- Stopa horizontalne neusklađenosti bila je visoka među zemljama
- Rezultati su osjetljivi i zavise od klasifikacije zanimanja (ISCO 88/08 na 1,2, ili 3-cifrenim nivoima, ili nacionalna klasifikacija)
- Izazovi za uporedivost među zemljama; preporučuje se tumačenje unutar zemlje i tokom vremena

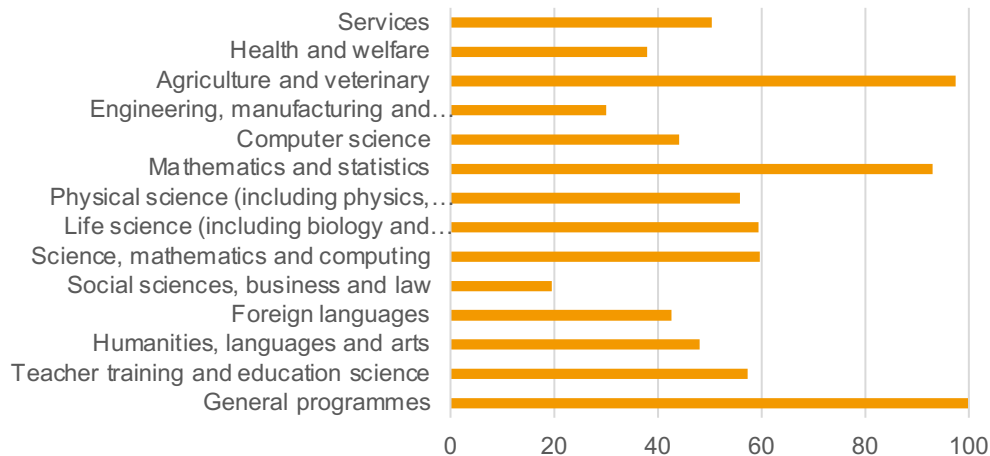
Napomena:

- U Jermeniji: Zanimanje se definiše na jednocifrenom nivou
- U Gruziji: Zanimanje odgovara profesiji (oba ISCO-88, 3 cifre)
- U Ukrajini: Zanimanje i oblast obrazovanja definisani su prema nacionalnoj klasifikaciji
- U Moldaviji: 2019. godine uzorkovanje i ponderi za anketu razlikuju se od prethodnih godina (nisu strogo uporedivi)

2.3. HORIZONTALNA NEUSKLAĐENOST KOJA KVALIFIKACIJA NOSI NAJVEĆI DEO NEUSKLAĐENOSTI VEŠTINA?

- Odakle potiču visoki nivoi horizontalne neusklađenosti i da li je to „prava neusklađenost“?
- Generalni programi se „smatraju za neusklađenost“ (što nije obavezno slučaj).
- Stepen neusklađenost takođe zavisi od „širine“ potencijalnih zanimanja: npr. „Društvene nauke“ naspram „Poljoprivreda i veterina“.

Procenat neusklađenosti (u oblasti) 2019. godine, Albanija

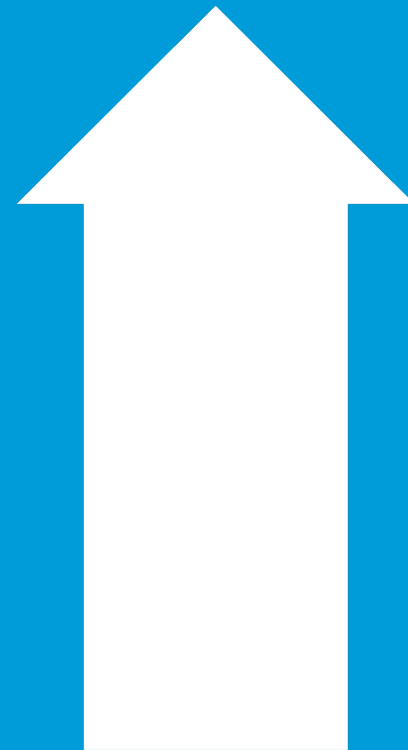

2.3. HORIZONTALNA NEUSKLAĐENOST

REZIME REZULTATA

- **Tokom 2019. godine:**
 - Udeo horizontalne neusklađenosti iznosi 60% ili više u većini odabranih partnerskih zemalja ETF-a uz izuzetak Jermenije (6,1%) i Belorusije (48%)
- **Rodne razlike:**
 - Udeo horizontalno neusklađenih zaposlenih je viši za muškarce nego žene u većini zemalja;
 - Najveći rodni jaz: na Kosovu, u Egiptu, Kirgistanu i Tunisu, praćen Albanijom, Turskom i Jordanom
- Ograničenja u tumačenju ovog pokazatelja
- Izazovi u uporedivosti među zemljama

OGRANIČENJA METODA

METODOLOŠKA PITANJA

- Klasifikacija zanimanja ponekad je bila dostupna samo na jednocifrenom ili dvocifrenom nivou.
- Klasifikacija zanimanja ponekad je pratila nacionalnu klasifikaciju (ne ISCO, npr. Ukrajina).
- Oblast obrazovanja često je pratila nacionalne klasifikacije koje je trebalo ponovo pretvoriti u ISCED-F ili nije uvek bila dostupna (npr. Kirgistan).
- Nije uvek moguće identifikovati srednje-SOO obrazovanje.
- Nije uvek moguće identifikovati više-srednje obrazovanje.
- Poklapanje između ISCED-F i ISCO-08 šifara moralo se definisati kada su se ili klasifikacija ili broj cifara razlikovali od onih koje koristi Wolbers (2013).

- **Uporedivost podataka među talasima anketa**
 - Za Moldaviju, pokazatelji sračunati koristeći talas ARS anketa iz 2019. godine nisu strogo uporedivi sa onim proračunatim u prethodnim talasima ankete;
 - Za Gruziju, pokazatelji sračunati koristeći talas ARS anketa iz 2016. godine nisu strogo uporedivi sa onim proračunatim u prethodnim talasima ankete;
- **Uporedivost pokazatelja među zemljama (analiza osetljivosti)**
 - Pokazatelj horizontalne neusklađenosti viši je kada nivo brojki raste (+10 pp između jedne i dve cifre)
 - Pokazatelji vertikalne neusklađenosti blago se razlikuju kada se računaju za zanimanja navedena na drugačijem nivou cifara

DRUGA OGRANIČENJA

Neformalnost

- Pojedini pokazatelji (npr. oni koji posredno pokazuju veštine koristeći stepen kvalifikacija) manje su značajni, pošto obuka na radu i praksa obično obezbeđuju neophodne veštine.

Migracije:

- Ako neusklađeni pojedinci migriraju u inostranstvo, možda potcenjujemo incidencu neusklađenosti.

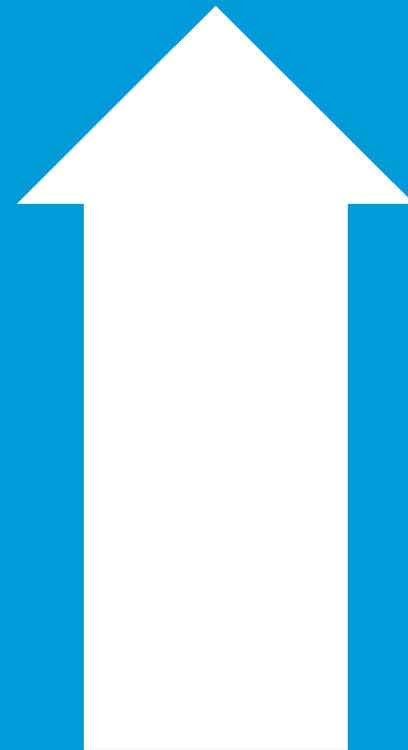
Mogućnost tumačenja pokazatelja:

- Empirijski metod: mehanističko merenje i trebalo bi ga tumačiti kao posrednu vrednost;
- Horizontalna neusklađenost: vrednost pokazatelja ne bi trebalo tumačiti prestrogo.

PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE STATISTIKA

- Standardizovati klasifikaciju oblasti obrazovanja sa poslednjim ISCED-F (ISCED-F 2013) za sve nivoe obrazovanja
- Šifre zanimanja na trocifrenom nivou (ISCO klasifikacija)
- Po mogućstvu, održavati klasifikaciju obrazovanja konzistentnom tokom vremena
- Navesti koji nivo obrazovanja je SOO/visoko obrazovanje

IMPLIKACIJE PO POLITIKE I NAREDNI KORACI

ZAKLJUČCI I NAREDNI KORACI ZA MERENJE NEUSKLAĐENOSTI VEŠTINA

Tumačenje pokazatelja poseduje ograničenja

Implikacije po politike:

- Neophodno je unaprediti poklapanja na tržištu rada za visoko obrazovane mlade (previsok nivo obrazovanja, potencijalan gubitak ljudskog kapitala)
- Neophodno uskladiti rezimee (oblasti obrazovanja) sa veštinama koje se traže na tržištu rada (koordinacija među akterima)
- Determinante previsokog nivoa obrazovanja i horizontalne neusklađenosti?

Naredni koraci:

- Unaprediti oblik ankete u ARS
- Ankete o veštinama
- Registrovati podatke (LMI)
- Internet ankete o upražnjenim radnim mestima

REFERENCE

Evrostat – statistike o neusklađenosti veština

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/experimental-statistics/skills>

MIR / Međunarodna konferencija statističara rada – Smernice u pogledu merenja neusklađenosti kvalifikacija i veština zaposlenih lica

https://www.ilo.org/wcmstp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/meetingdocument/wcms_648557.pdf

CEDEFOP – Uvid u nestašice veština i neusklađenost veština

<https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/3075>

ETF izveštaji o neusklađenosti veština

[Merenje neusklađenosti veština u partnerskim zemljama ETF-a](#)

[Merenje neusklađenosti veština u Moldaviji](#)

[Merenje neusklađenosti veština u Gruziji](#)

[Merenje neusklađenosti veština u Crnoj Gori](#)

[Merenje neusklađenosti veština u Severnoj Makedoniji](#)

[Merenje neusklađenosti veština u Srbiji](#)